

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

- 30&Itemid=18 -76; Web камеры в пунктах пропуска. http://yutu.customs.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=20774&Itemid=142.
4. Перечень пунктов пропуска, вблизи которых созданы (целесообразно создать) таможенно-логистические терминалы в первоочередном порядке. <http://www.customs.ru/images/stories/Den/pervoocheredn.pdf>.
5. Первую очередь новых таможенно-логистических терминалов в Дагестане могут сдать до конца года // <http://tetralog.ru/news-analytics/pervuyu-ochered-novux-tamozhenno-logisticheskix-terminalov-v-dagestane-mogut-sdat-dokonca-goda/>.
6. Перечень автомобильных пунктов пропуска, вблизи которых целесообразно создание таможенно-логистических терминалов в среднесрочной (до 2016 г.) и долгосрочной (до 2020 г.) перспективе. // <http://www.customs.ru/images/stories/Den/dolgopr.pdf>.
7. Украина. Справка по Украине. Министерство экономического развития Российской Федерации и СТУ ФТС России. http://www.economy.gov.ru/minrec/activity/sections/foreigneconomicactivity/cooperation/economicsng/doc20120224_08.
8. Программа «Еврорегион «Донбасс» сближает жителей России и Украины / www.euroregion-donbass.ru/news.php.
9. Информация о ходе реализации Конвенции о приграничном сотрудничестве государств – участников Содружества Независимых Государств. С.50-51. <http://www.e-cis.info/page.php?id=23408>.
10. «Об утверждении Областной долгосрочной целевой программы «Развитие сети автомобильных дорог общего пользования в Ростовской области на 2010 – 2014 годы» постановление Администрации Ростовской области от 27.11.2009 № 626, в редакции Постановления Правительства Ростовской области от 26.09.2012 № 923. // www.donland.ru.
11. На луганской границе сняли ограничения по перемещению товаров // <http://e-donbas.org/node/5898>.
12. Это упражнение стоит тех денег, которые мы в него вкладываем. Заместитель главы Минрегиона Максим Травников о перспективах развития приграничного сотрудничества (2011). *Коммерсант*. 14 ноября. // <http://www.kommersant.ru/doc-y/1815864>.
13. В Воронежской области планируется создать таможенно-логистический терминал. // <http://www.voronezh.ru/inform/news/2011/33532424.html>.
14. Решение о ходе реализации Конвенции о приграничном сотрудничестве государств – участников Содружества Независимых Государств от 15 марта 2013 г. // <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=3709>.
15. СНГ: экспорт и импорт продовольствия между Россией и Украиной будет упрощен. // www.regnum.ru/news/voronezh/economy/1653541.html, <http://bworld.dp.ua/2013/04>.
16. В Воронеже прошло заседание подкомиссии по межрегиональному и приграничному сотрудничеству. // http://www.voronezh-media.ru/news_out.php?id=40497.
17. Аналитические материалы по результатам мониторинга социально-экономического развития приграничных муниципальных образований Ростовской, а также Донецкой и Луганской областей в рамках Еврорегиона "Донбасс" (по итогам января-марта 2013 года). Ростов-на-Дону, 2013. 74 с.
18. УФМС России по Ростовской области и Дорожно-патрульной службой ГАИ УГИБДД ГУВД по РО на территории г. Ростова-на-Дону проведено совместное мероприятие. 13 августа 2009 / http://www.fms.gov.ru/press/news/news_detail.php?ID=29848.
19. Миграционный обмен Ростовской области со странами СНГ вырос на 40%. Наибольшая часть потока приходится на Украину, Армению и Узбекистан 25 ноября 2013 // <http://news.mail.ru/inregions/south/61/society/15792538/>.
20. С погонями и без погон. // <http://61.mvd.ru/news/item/1046521>.
21. Число мигрантов, приезжающих в Ростовскую область, в I полугодии 2012 г., выросло на 19% - ФМС. // <http://ug.ria.ru/economy/20120705/82280417.html>.
22. *Иванов А.* Окно на Украину европейского образца (2012). *Эксперт Юг*. №15-16 (205) апрель 2012.
23. Информация о ходе реализации Конвенции о приграничном сотрудничестве государств – участников Содружества Независимых Государств. Доступно на: <http://www.e-cis.info/page.php?id=23408>.

ІДЕЇ «ВАШИНГТОНСЬКОГО КОНСЕНСУСУ» ПРО РОЛЬ РЕФОРМ В РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Єрхов А.Г., к.т.н., доцент кафедри зовнішньоекономічної діяльності Донецького державного університету управління (Україна)

Єрхов А.Г. Ідей «Вашингтонського Консенсусу» про роль реформ в розвитку сучасної економіки.

В даній статті розглянуто ідеї «Вашингтонського консенсусу», в якій представлено три фундаментальних положення успішності сучасних економік: лібералізація торгівлі, макроекономічна стабілізація, ринкове ціноутворення. Проаналізовано основні положення та підходи до вирішення завдань економік країн, що розвиваються та слабозвинутих економік. Визначено проблеми дієвості рекомендацій «Консенсусу» у функціонуванні економік країн, що розвиваються саме на території Центральної Європи і пострадянському економічному просторі. Вказано на конкретні недоліки практичного застосування положень «Вашингтонського Консенсусу» при проведенні економічних реформ у країнах різних регіонів світу. Визначено необхідність проведення своєчасних реформ в економіці з урахуванням характеру змішаної економіки, ролі держави в її розвитку в умовах ринку, всебічної продуманості та підготовки здійснення всього процесу реформування, його гласності та підтримки в суспільстві.

Ключові слова: «Вашингтонський Консенсус», економічна реформа, економічний розвиток.

Єрхов А.Г. Идеи «Вашингтонского консенсуса» о роли реформ в развитии современной экономики.

В данной статье рассмотрены идеи «Вашингтонского консенсуса», где представлены три фундаментальных положения успешности современных экономик: либерализация торговли, макроэкономическая стабилизация, рыночное ценообразование. Проанализированы основные положения и подходы к решению задач экономик развивающихся стран и слабозвильных экономик. Определены проблемы действенности рекомендаций «Консенсуса» в функционировании экономик развивающихся стран именно на территории Центральной Европы и постсоветском экономическом пространстве. Указано на конкретные недостатки практического применения положений «Вашингтонского Консенсуса» при проведении экономических реформ в странах различных регионов мира. Определена необходимость проведения своевременных реформ в экономике с учетом характера смешанной экономики, роли государства в ее развитии в условиях рынка, всесторонней продуманности и подготовки осуществления всего процесса реформирования, его гласности и поддержки в обществе.

Ключевые слова: «Вашингтонский Консенсус», экономическая реформа, экономическое развитие.

Yerhov A.G. Ideas of «Washington Consensus» about reforms in the role of a modern economy.

In this article the idea of the «Washington Consensus» in which three fundamental provisions of the success of modern economies presents: trade liberalization, macroeconomic stabilization, market pricing. The basic position and approaches to solving problems of the economies of the developing and least developed economies. The problems of effectiveness recommendations «Consensus» in the functioning of the economies of developing countries on the territory of Central Europe and post-Soviet economic space. Specified on the specific shortcomings practical application of the provisions of the «Washington Consensus» in the course of economic reforms in different regions of the world. Definitely need for timely reforms in the economy, given the nature of the mixed economy, the state's role in its development in a market full sophistication and implementation of all training reform process, its openness and support in the community.

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

Keywords: «Washington Consensus», economic reform, economic development.

Постановка проблеми. Світова економічна криза, що почалась у кінці першого десятиліття нинішнього століття, знову загострила наукові дискусії про сучасний розвиток економіки, у яких беруть активну участь лідери провідних країн, багато політиків, видатні вчені, економічні експерти, представники бізнесу. Наукові прогнози про важкі економічні та соціальні наслідки кризи очевидні. Світова економіка й економіка окремо взятих країн переживають великий спад виробництва, зростає інфляція, безробіття, знижується рівень життя людей. Криза фінансового сектору переросла у важку кризу в цілому економічній системі у всьому світі.

Сьогодні чітко видно, що кризовий процес, перш за все, проявив себе в групі країн із розвинутою економікою, а потім захватив країни з економікою, що розвивається та країни з послабленою економікою. Отже, спостерігається етапність серйозного спаду світової та національних економік, при цьому посилюється їх взаємозалежність.

Попередні аналітичні оцінки сучасної економічної кризи подано в цілому ряді виступів лідерів найкрупніших країн світу на зустрічі «20» у Вашингтоні восени 2008 р., на самітах країн Європейського Союзу, Латинської Америки та Південно-Східної Азії, у провідних світових економічних виданнях та засобах масової інформації. В Україні перший науковий аналіз виникнення світової фінансової кризи подано на засіданні суспільного «Форуму», що відбувся у м. Києві в листопаді 2008 р. У ньому взяли участь відомі вчені та політики нашої країни та Росії.

Сучасна теоретична думка, а також значною мірою практика все більше схиляються до того, що світова економіка сьогодні є змішаною й містить два провідних сектори – приватний і державний. Вчені, що відстоюють ринкові засади розвитку економіки, наполягають на повній приватизації державного сектору економіки й на функціонуванні виключно ринкових інститутів підприємницької діяльності. Так, на початку 90-х років минулого століття провідні вчені-економісти США, керівництво Міжнародного валютного фонду і Всесвітнього банку під впливом наростаючих проблем у світовій економіці на своєму Саміті розробили відомий «Вашингтонський консенсус» (далі – Консенсус), у якому сформульовано положення та підходи до вирішення завдань економіки, що розвивається та слабозрозумітої економіки. Найважливішим серед них стало: заперечення активної ролі в ній держави. При цьому підкреслювалося, що держава менш ефективно виконує економічні функції, ніж ринки. Тому успішний розвиток усіх рівнів економіки, згідно з фундаментальними основами ринкових відносин, багато в чому залежить від повномасштабного одержавлення всіх галузей економіки.

З іншого боку, опоненти «ринковиків» пропонують активно використовувати державу в розвитку економіки, у тому числі й у країнах, де демонструється високий рівень уже сформованих і успішно діючих ринкових відносин. Але при цьому вводиться поняття «ефективна держава», здатна всіляко сприяти розвитку ринку і природних монополій в економіці. Саме такий підхід був розглянутий на міжнародному симпозиумі, що відбувся в Московському університеті 10-11 червня 2004 р. на тему: «Економічна теорія: історичні корені, сучасна роль і перспективи розвитку». У ньому взяли участь більш ніж 700 учених-економістів із країн СНД, ЄС, США, Японії, Австралії та інших. У підсумковому документі симпозиуму підкреслюється, що ринкова економіка як об'єктивна реальність є найважливішим об'єктом теоретичного аналізу [1].

Однак, ряд сучасних наукових шкіл та напрямів економічної теорії, як зазначалося на симпозиумі, свою увагу зосередили тільки на розкритті ринкової економіки, тоді як вона вже у ХХ ст. стала економікою змішаною, що у своєму розвитку реалізує ринкові принципи з активною участю держави і має тенденцію до її соціальної спрямованості.

В підсумковому документі симпозиуму, що відбувся в МДУ, підкреслюється, що держава є гарантом і елементом ринкової системи, виразником національних інтересів і оплоту безпеки національного господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема реформування української економіки розглядається в монографічних дослідженнях академіків НАН України А. Амоші, І.Лукинова, В.Мамутова, М. Чумаченко, професорів, докторів наук А. Гальчинського, Л. Дмитриченко, Ю. Макагона, Е. Сухіна.

В їх наукових дослідженнях розглядаються важливі питання сучасного розвитку української економіки.

Серед зарубіжних вчених-економістів, які розробляють наукові положення сучасних реформ в економіці слід назвати нобелівського лауреата Д.Стігліца, а також Д. Родрика, В. Полтеровича та інших.

В їх статтях розкриваються нові тенденції функціонування сучасного ринку, вплив циклічності на динаміку економіки, а також роль різних рівнів інфляції на зростання виробництва, посилення всебічної підтримки конкуренції та більш ефективних заходів щодо стимулювання розробки й упровадження нових технологій, місце держави в регулюванні сучасної економіки та забезпеченні стабільності у суспільстві.

В роботах зазначених авторів містяться наукові оцінки положень «Вашингтонського Консенсусу» в реформуванні сучасної економіки.

Так, нобелівський лауреат у сфері економіки – американський професор Д. Стігліц критично ставиться до односторонньої позиції «ринковиків» в оцінці ролі держави у функціонуванні й розвитку сучасної економіки. У своїй статті про вплив ідей «Вашингтонського консенсусу» на розвиток різного рівня економік він зазначає: «Держава покликана відігравати активну роль у регулюванні економічних процесів, вжиття заходів щодо соціального захисту населення і його соціального забезпечення». Далі Д. Стігліц підкреслює: «У країнах з ефективними економіками сфера діяльності держави є достатньо широкою» [2].

Метою статті є аналіз основних положень «Вашингтонського консенсусу» та визначення проблем дієвості рекомендацій «Консенсусу» у функціонуванні економік, що розвиваються в Центральній Європі і на пострадянському економічному просторі.

Результати дослідження. Розвиток економічної думки в сучасних умовах набуває виключно актуальне значення. Осмислення ринкових відносин на різних економік, що розвиваються і слабозрозумітих економік, здійснення їх послідовного реформування на базі інноваційних технологій являє собою першочергове завдання.

У концепції економічного розвитку «Вашингтонського Консенсусу» виділяється три фундаментальних положення успішності сучасних економік: а) лібералізація торгівлі, б) макроекономічна стабілізація, в) ринкове ціноутворення. Вирішення зазначених завдань дозволяє знизити роль держави в економічному розвитку. При цьому приватні ринки ефективно розподілять ресурси і почнуть активно стимулювати економічне зростання, знижувати інфляцію.

Д. Стігліц наголошує, що дані положення мають важливе значення, але вони недостатні. «Для забезпечення роботи ринків потрібно щось більше, ніж лише низька інфляція; для цього потрібні дієві фінансове регулювання; політика, спрямована на підтримку конкуренції; заходи щодо стимулювання передачі технологій і посилення «прозорості» ринків. І це лише деякі фундаментальні положення, упущені «Вашингтонським консенсусом» [2].

Відомий вчений при цьому підкреслює, що в сучасних умовах проблеми розвитку світової економіки потребують визначення ефективних інструментів для сприяння активному функціонуванню ринків, їх стійкості, оптимізації розвитку приватного та державного секторів економіки, визначенню рівнів їх взаємозв'язку і впливу на динаміку національних економік, сутності інтеграційних процесів в умовах глобалізації світової економіки, стимулюванню конкуренції в нових умовах, прозорості функціонування фінансових систем. Розробка теорії економічних реформ має враховувати стадійність розвитку економіки. Теорія стадій зростання, впроваджена У. Ростоу ще у 1960 р., обґрунтовує, що стадії характеризуються певним рівнем технологічного розвитку. За своєю суттю їх зміна є процесом, який спирається на мобілізацію фінансових нагороджень і впровадження нових технологій у виробництво. У зв'язку із цим є великі підстави стверджувати, що в багатьох випадках реформи можуть збігатися зі зміною стадії розвитку економіки.

У сучасних наукових дослідженнях економічних реформ велике місце відводиться розгляду різних моделей їх здійснення. Тут, перш за все, аналізуються рекомендації «Вашингтонського консенсусу». Як відомо, вони були сформульовані в доповіді американського вченого-економіста Д. Вільямсона на згаданому вище Саміті у столиці США, який носив назву «Що має на увазі Вашингтон під формою політики?» У ньому були виділені десять рекомендацій для ефективного проведення реформ у країнах Латинської Америки, Південно-Східної Азії та Центральної Європи, що розвиваються. При цьому передбачалося, що країнам, які прийняли рекомендації, у

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

процесі проведення економічних реформ буде надана фінансова допомога Міжнародного валютного фонду та Всесвітнього банку.

На перше місце у здійсненні реформ учасники Саміту поставили рівень бюджетного дефіциту, коли перевищення витрат над доходами урядів державних підприємств і національного банку має бути незначним, первинний профіцит – кілька відсотків ВВП, а операційний дефіцит – близько 2% валового внутрішнього продукту. Даний принцип сьогодні загальновідомо, він забезпечує належне фінансування проведення будь-якої економічної реформи. З його здійсненням пов'язані успіхи та невдачі вжитих реформістських заходів. Тут важливі державні нагромадження, фінансові можливості бізнесу, привабливий інвестиційний клімат для внутрішніх і зовнішніх інвесторів, а також кредитні запозичення. Принцип певного дефіциту державного бюджету та фінансової достатності в цілому на період здійснення економічної реформи в будь-якій країні є універсальним.

Друге положення «Вашингтонського Консенсусу» про реформи в економіці пов'язане із принципом пріоритетності державних видатків у процесі їх проведення. Американські вчені-економісти рекомендують у цей час всіляко зменшувати витрати на утримання управлінського апарату, оборону, різні субсидії й на значно важливі, але збиткові проекти. Як правило, на ці статті витрат витрачається значний обсяг державних ресурсів, ніяк не пов'язаних з економічним ефектом. Строгий підхід до дотримання фінансової дисципліни є принциповою вимогою й запорукою успішності проведення заходів щодо реформування економіки.

Третє положення Консенсусу пов'язане з роллю податкової системи у здійсненні економічної реформи. На думку американських учених-економістів, у процесі її має постійно розширюватися податкова база і зменшуватися граничні податкові ставки. При цьому повинно вирішуватися завдання всебічного посилення різних стимулів і досягнення рівномірного податкового навантаження по горизонталі без зниження ступеня прогресивності, реалізованої податковою системою. Оптимізація зазначених дій може плідно позначитися на здатності держави управляти процесом реформування, активніше підтримувати його необхідним фінансуванням.

Четверте положення «Вашингтонського Консенсусу» вказує на здійснення фінансової лібералізації під час реформи. При цьому в її ході підкреслюється необхідність добитися, щоб процентні ставки встановлювалися ринком. Однак при цьому слід урахувати, що при хронічному низькому рівні довіри, як свідчить про це практика, ринкові ставки можуть швидко зростати, і це буде завдавати серйозної шкоди платоспроможності як виробничим фірмам і компаніям, так і державі. Указуючи на ці можливі ситуації, Консенсус пропонує їх вирішувати з допомогою скасування знижених процентних ставок для привілейованих позичальників і досягнення не дуже високої позитивної реальної ставки відсотка. Зазначене завдання не із простих і його вирішення потребує постійного аналізу фінансових процесів, вжиття адекватних заходів для їх стабільного розвитку.

П'яте та шосте положення «Вашингтонського Консенсусу» про проведення економічних реформ містять вимоги лібералізації зовнішньої торгівлі й обмінного курсу валют. При цьому кількісні торговельні обмеження оперативно замінювати тарифами. У свою чергу, тарифи необхідно поступово знижувати до такого рівня поки не з'явиться можливість установити єдиний тариф у діапазоні від 10 до 20%. У дискусії на Саміті це положення викликало заперечення із приводу термінів зниження тарифу. Висловлювалася думка про неприпустимість форсування цього процесу. Рекомендувалося здійснювати його виходячи з умов проведеної економічної реформи.

Задля підтримки лібералізації зовнішньої торгівлі в заключному документі Консенсусу пропонувалося у процесі реформування економіки вводити єдиний обмінний курс. Він має постійно підтримуватися на певному рівні, щоб стимулювати зростання нетрадиційного експорту, а також для переконання експортерів у тому, що висока конкурентоспроможність експорту збережеться й у майбутньому.

Сьоме положення «Вашингтонського Консенсусу» про економічну реформу присвячено ролі прямих інвестицій у процесі її здійснення. При обговоренні такого важливого питання було сформульовано вимогу про необхідне зняття всіх бар'єрів, що перешкоджають входу іноземних фірм і компаній в економічний простір країни. Усі зарубіжні та вітчизняні підприємства, різні фінансові структури мають конкурувати на однакових умовах.

Восьме, дев'яте та десяте положення Консенсусу містять його рекомендації щодо приватизації, дерегулювання та прав власності. У сфері приватизації однозначно було висунуто вимогу про роздержавлення підприємств із державною формою власності.

З огляду на завдання розширення приватизації, здійснення дерегулювання Консенсус сформулював рекомендації щодо забезпечення права власності в підприємницькій діяльності. Цим особливо має бути стурбована судова система в державі. Захист збереження прав власності у процесі економічної реформи слід підкріплювати вдосконаленням законодавчої бази.

Розроблені американськими вченими-економістами теоретико-методологічні підходи до сучасних економічних реформ, викладені в «Вашингтонському Консенсусі», викликали в наукових колах різних країн світу неоднозначну оцінку. Прихильники ринкових відносин та приватизації цілком підтримали ідеї Консенсусу, а ось учені-економісти, які бачать сучасну економіку як змішану, піддали ряд його положень критиці. Особливо вона посилювалася після проведення економічних реформ з урахуванням рекомендацій «Вашингтонського консенсусу», які в ряді країн Латинської Америки, Південно-Східної Азії та Центральної Європи не дали очікуваних результатів. Загальновідомо, що в державах Латинської Америки подушний ВВП протягом реформування національних економік у 80-ті роки минулого століття замість прогнозованого зростання знижувався щорічно в середньому на 6,8%, а протягом 90-х років зростання не перевищувало 1,5% [1].

Не кращими виявилися економічні реформи, що здійснювалися на базі ідей і рекомендацій Консенсусу, у країнах із перехідною економікою. Після десяти років їх здійснення до 2000 р. тільки Угорщина, Польща, Словенія і Словаччина досягли рівня ВВП 1989 р.

Аналізуючи реформи у 26 країнах із перехідною економікою, В. Полтерович у статті журналу «Экономическая наука современной России» зазначає: «Що стосується результатів застосування «Вашингтонського Консенсусу» у перехідних економіках, то вони виявилися абсолютно хвилюючими... Наприклад, до 2000 р. Латвія втратила 36% ВВП, Російська Федерація – 38%, Україна – 58% ВВП. Найменше з колишніх радянських республік постраждали ті країни, де реформи проводилися повільно: Узбекистан, Туркменістан, Білорусь» [3].

Деякі західні й російські вчені-економісти піддали критиці перш за все те, що рекомендації Консенсусу носили занадто категоричний характер щодо їх виконання у процесі здійснення економічних реформ. Так, професор Дж. Стігліц, аналізуючи зміст реформування перехідних економік, підкреслив, що методи шокової терапії не є правильними [2].

Учений-економіст із Гарвардського університету Д. Родрік, розглядаючи здійснення економічних реформ, в основі яких були покладені рекомендації «Вашингтонського Консенсусу», також заперечує проти цілого ряду їх методів застосування, які, на його думку, неадекватні принципам функціонування й розвитку сучасної економіки. При цьому він наводить приклад здійснення результативної економічної реформи в Південній Кореї, яка, по суті, скористалася тільки першими п'ятьма рекомендаціями Консенсусу [3].

Російські вчені-економісти О. Богомолов, Д. Львов, В. Полтерович, В. Попов, погоджуючись у цілому з позицією Д. Родріка, вважають, що запропоновані «Вашингтонським Консенсусом» рекомендації значною мірою не враховують сьогоденніших реалій у сучасній економіці, інтернаціональних тенденцій і національних особливостей у її розвитку.

Аналіз положень «Вашингтонського Консенсусу» про проведення економічних реформ у країнах різних регіонів світу вказує на такі недоліки їх практичного застосування.

- a. В рекомендаціях Консенсусу немає ясності щодо темпів і послідовності реформ.
- b. Відсутні будь-які положення про те, як у процесі реформування економіки створювати ринкові інститути, визначати їх функції та завдання. Крім того, не вказується на будь-який зв'язок між ринковими інститутами та макроекономічною політикою, особливо щодо стабілізації цін, стримування зростання грошової маси, знецінення національної валюти.
- c. Консенсус не сформулював підходи щодо здійснення приватизації та дерегулювання, покладаючись при цьому лише на законодавство, яке має забезпечити їх успішне проведення. При цьому оптимістично передбачається, що приватизація безпосередньо веде до реструктуризації економіки та зростання її ефективності.
- d. Положення «Вашингтонського Консенсусу» про лібералізацію зовнішньої торгівлі також не бездоганне. Позитивним при цьому є вказівка на поступовість зниження тарифів у процесі руху товарів. Разом із тим у рекомендаціях нічого не сказано про значення тарифів у захисті внутрішнього виробника й ролі економічної політики в розвитку міжнародної торгівлі.
- e. Дослідження економічної практики не підтверджують тези Консенсусу про позитивний зв'язок рівня лібералізації ринків

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

капіталу й економічного зростання у процесі здійснення реформ. Навпаки, лібералізація в цьому плані збільшує вірогідність спадів в економіці та рецесії. Про це переконливо свідчить сучасна світова фінансова криза, що вибухнула влітку 2008 р. Сьогодні ми все більше переконуємося, що фінансові ринки істотно відрізняються від ринків звичайних товарів і послуг. Для них надзвичайно важливим є збір необхідної інформації й достовірна оцінка проектів для забезпечення руху фондів та їх найбільш ефективного використання.

f. Непереконаливо є рекомендація Консенсусу про прямі іноземні інвестиції у процесі економічної реформи, які характеризуються як постійно ефективні. Практика проведених реформ у різних країнах стверджує і зворотне, особливо в тих, де непривабливий інвестиційний клімат.

g. Роль держави у здійсненні реформ у поданих «Вашингтонським Консенсусом» рекомендаціях зведена до прийняття лише певного законодавства, активної підтримки охорони здоров'я та освіти, інфраструктури й охорони власності. Головне, щоб держава у процесі реформ швидше припинила своє втручання в економіку.

Зазначені недоліки у формуванні рекомендацій щодо реформування економіки є найбільш суперечливими. Накопичений сьогодні у світі досвід здійснення економічних реформ і наукові дослідження переконливо показують, що методологічні підходи до їх здійснення мають докорінно відрізнятись від рекомендацій «Вашингтонського Консенсусу». При цьому необхідно мати чітке визначення типу реформ, які здійснюються в тій чи іншій країні.

У процесі управління реформою з боку держави та менеджменту бізнесу дуже важливо визначити й вибудувати проміжні ланки, які б плавню поєднували діючі інститути в економіці з більш ефективними і перспективними.

Російський академік В. Полтерович у зв'язку із цим зазначає: «Стратегія проміжних інститутів передбачає поступову і цілеспрямовану трансформацію наявного інституту з тим, щоб у результаті отримати його ефективну форму. Ідея сукупності проміжних інститутів – проміжного інституційного середовища лежить в основі китайського плану переходу до ринкової економіки, що виявився дуже успішним» [1].

Логіка такого важливого висновку стверджує необхідність перехідного періоду у створенні нового інституційного середовища, що забезпечить більш успішне функціонування економіки. Однак, як показує аналіз практики реформ у різних країнах, ця логіка часто порушується. Нерідко ухвалюються закони, коли вводяться нові інституційні структури й одночасно скасовують старі. При цьому колишній інститут втрачає свою силу, а новий буде перебувати у стадії становлення і його вплив не буде адекватним вимогам економічної реформи. Такий «рішучий» підхід у створенні нового інституційного середовища призводить до великих втрат у процесі здійснення реформ.

Висновки та пропозиції. Враховуючи вищевикладене, необхідно підкреслити особливу роль методологічного підходу у визначенні темпів проведення реформування економіки. Час, послідовність і темпи реформи мають відповідати завданням розвитку реформи, а не її адміністрування.

Кожна економічна реформа має спиратися як на сучасні наукові основи, так і на широке альтернативний досвід розвитку економік різних рівнів. Менш за все їх здійснення пов'язане з радикалізмом, який стверджує відмову від розгляду різних варіантів. Радикалізм не в змозі йти до пошуку компромісних рішень, без яких, як правило, не пройшла жодна успішна реформа.

На шляху негативних для реформи явищ повинні встати оперативні прийняті законодавчі акти держави та органів місцевого самоврядування, продумана податкова політика, активна позиція судової системи та засобів масової інформації щодо захисту реформи. Важливою умовою успішної протидії процесу перерозподілу є системна аналітика змісту реформи, прозорість здійснюваних реформ.

Таким чином, сучасна економічна думка приділяє велику увагу проблемам реформування світової і національних економік, націлених на вдосконалення їх функціонування в умовах процесів суспільного розвитку що постійно ускладнюються, подолання виникаючих кризових явищ у світовому господарському комплексі. Наукова думка зосереджена як на функціональних засадах розвитку економіки, так і на узагальненні практичних проблем її функціонування в умовах світової економічної кон'юнктури, яка постійно ускладнюється. Важливе місце в цьому займають ідеї «Вашингтонського Консенсусу», які викликали активну дискусію вчених-економістів про шляхи розвитку сучасної економіки. Підсумком зазначеної дискусії стали висновки про необхідність проведення своєчасних реформ в економіці з урахуванням характеру змішаної економіки, ролі держави в її розвитку в умовах ринку, всебічності продуманості та підготовки здійснення всього процесу реформування, його гласності та підтримки в суспільстві. Наукові напрацювання реформування сучасної економіки істотні. Вони є основою для досягнення повного осмислення її справжнього стану і перспектив розвитку з урахуванням особливостей національних господарських комплексів і активного процесу глобалізації.

Список джерел:

- Полтерович В.М. / В.М. Полтерович. К руководству для реформаторов: некоторые выводы из теории экономических реформ // Экономическая наука современной России. – №1.(28). – 2005. – С.7-24.
- Стиглиц Дж. / Дж. Стиглиц. Многообразные инструменты шире цели движения к поствашингтонскому консенсусу. – М.: Вопросы экономики. – Вып.8. – С.4-34.
- Родрик Д. / Д. Родрик. Реформа торговой политики как институциональная реформа // Журнал экономической литературы. – М., 1996. – С.9-41.

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ШЛЯХОМ ФОРМУВАННЯ ЙОГО ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Жнакіна Е.Г., к.е.н., доцент кафедри фундаментальних економічних дисциплін факультету психології, економіки та управління
Державного вищого навчального закладу Донбаського державного педагогічного університету (Україна)

Жнакіна Е.Г. Напрями підвищення конкурентоспроможності підприємства шляхом формування його інноваційного потенціалу.

Стратегічним орієнтиром структурної перебудови економіки країни є становлення конкурентоспроможних промислових підприємств, здатних забезпечити рівноправне партнерство у світовому економічному співтоваристві. В статті визначено поняття «конкурентоспроможність підприємства», «інноваційний потенціал підприємства». Досліджено систему факторів, що впливають на конкурентоспроможність підприємства. Проаналізовано фінансово-господарську діяльність підприємства. Здійснено оцінку маркетингового середовища підприємства. Запропоновано економіко-математична модель оцінки конкурентоспроможності підприємства. Визначено напрями підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність, інновації, інноваційний потенціал.

Жнакіна Э.Г. Направления повышения конкурентоспособности предприятия путем формирования его инновационного потенциала.

Стратегическим ориентиром структурной перестройки экономики страны является становление конкурентоспособных промышленных предприятий, способных обеспечить равноправное партнерство в мировом экономическом сообществе. В статье определены понятия «конкурентоспособность предприятия», «инновационный потенциал предприятия». Исследована система факторов, которые влияют на конкурентоспособность предприятия. Проанализирована финансово-хозяйственная деятельность предприятия. Выполнена оценка маркетинговой среды предприятия. Предложена экономико-математическая модель оценки конкурентоспособности предприятия. Определены направления повышения конкурентоспособности предприятия.